

EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞMA: MALATYA'DA BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Yrd. Doç. Dr. Nihat AKBIYIK*

ÖZ

Bir atipik çalışma türü olan ev hizmetlerinde çeşitli ekonomik ve sosyal gelişmelerin sonucu olarak son yıllarda bir artış görülmektedir. Eski dönemlerden bu yana bilinen bu çalışma türü 20.yy'a kadar aile hukuku içinde değerlendirilmiştir. Fakat, sanayi toplumuyla birlikte ev hizmetleri iş kanunu kapsamına dâhil edilmiştir. Günümüzde ise ev hizmetlerinin çok farklı türleri ortaya çıkmış, konunun ekonomik ve hukuki durumu karmaşık hale gelmiştir. Ev hizmetleri hakkında sistematik ve güvenilir veriler ile çalışmalar oldukça sınırlıdır. Tipik çalışma şartlarından farklı olarak atipik çalışmada farklı ekonomik ve hukuki zorluklar bulunmaktadır. Bu anket çalışmasında Malatya'da ev hizmetlerinde çalışmanın ekonomik, hukuki ve sosyal yapısı ortaya konmuştur. Bu çalışmanın sonuçları Türkiye ve Dünyadaki uygulamalarla karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ev Hizmetleri, Atipik İstihdam, Kadın İstihdamı

JEL Sınıflaması: J01, J81

WORKING AT DOMESTIC SERVICES: A FIELD SURVEY IN MALATYA

ABSTRACT

Domestic services, as an atypical type of work, have increased in recent years as a result of various economic and social developments. This type of work, known since ancient times, assessed within the family law until 20 century. But it has been included in the scope of labour law with industrial society. In today, however, many different types of domestic services emerged and economic and legal situation of this issue has become very complex. Systematic and reliable datas and studies about domestic services are very limited. However, different from the typical working, atypical working has different economic and legal difficulties. This study that made as survey, economic, legal and social structure of working in domestic services are revealed for Malatya. This study's results compared with Turkey and World applications.

Keywords: Domestic Services, Atypical Employment, Women Employment

JEL Classification: J01, J81

* İnönü Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, nihat.akbiyik@inonu.edu.tr

1. GİRİŞ

Türkiye’de diğer ekonomik konulara nazaran çalışma hayatına ilişkin konularda doğru, süreklilik gösteren ve karşılaştırma yapmaya uygun bilgi kaynakları sınırlıdır. Hane Halkı işgücü anketlerinin ancak 1966 yılında yapılmaya başlanması bunun göstergesidir. Kaldı ki söz konusu anketlerin anlamlı bir zaman serisi oluşturacak bir niteliğe dönüşebilmesi ancak 2000’li yıllarda mümkün olabilmektedir. Çalışma hayatının içinde bazı grupların durumu bu açıdan daha kritiktir. Örneğin sanayi ve hizmet sektöründeki büyük ölçekli işletmelerde çalışanlar yüksek ücretli, sosyal korumalı ve örgütlüdür. Dolayısıyla bu gruplar hem resmi kayıtlarda görünmekte ve sosyal korumadan yararlanmakta, hem de sendikal örgütlenme ve toplu sözleşme imkânlarına sahip olmaktadır. Buna karşılık sanayi ve hizmet sektöründeki küçük ve orta ölçekli işletmelerde çalışanlarla tarım da çalışanların çoğunluğu kayıt dışı istihdamdadır. Bundan dolayı ülke istihdamının yaklaşık %50’sini oluşturan bu grubun ücret ve çalışma şartları konusunda tahmini yaklaşımlar dışında sağlıklı ve düzenli bilgiye sahip değiliz. Anılan gerekçelerle bu konularda yapılan çalışmalar kayıtlı çalışanlara göre oldukça azdır. Ancak işin daha ilginç yönü çeşitli ulusal ve uluslararası faktörlerin etkisiyle kayıt dışı çalışmanın boyutları son dönemlerde sürekli genişlemektedir. Bunların başında da ev hizmetlerinde çalışma gelmektedir. Ev hizmetleri kadınların cinsiyetlerine bağlı olarak eskiden beri zaten yapıldıkları işlerdir. Yeni ve farklı olan, bu işlerin bir ücret karşılığı olarak yapılmasıdır. Evde çalışma kayıt dışı ve kaçak olarak yapıldığından istatistiklerde ve diğer resmi kayıtlarda görülmemektedir. Bu durum hem bu şekilde çalışanların gerçek sayısının tespit edilememesine, hem de bu işçilerin asgari düzeyde dahi sosyal korumadan yoksun kalmasına sebep olmaktadır.

Ev hizmetlerinin sınırlarını çizmek konunun dinamik nitelikteki karakterinden dolayı oldukça zordur. Çünkü ev hizmetlerinin kapsamı sürekli olarak genişlemektedir. Hatta zaman zaman hangi işlerin bu kategoriye dâhil edileceği hususunda uyuşmazlık çıkabilmektedir. Bundan dolayı da niteliği itibariyle kayıt dışı olan bir çalışma türünde çalışma yapmanın zorluğu daha da belirgindir. Bu çalışmanın ikinci bölümünde ev hizmetleri kapsamına giren yahut girmesi gerektiği düşünülen çeşitli çalışma türlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ev hizmetlerinde istihdamın Dünyada ve Türkiye’de geçmişteki uygulamaları anlatılmıştır. Dördüncü bölümde önce ev hizmetlerini düzenleyen uluslararası sözleşme ve hukuki metinler ele alınmış, sonrasında ise Dünyada ve Türkiye’deki uygulama hukuki ve sosyal boyutlarıyla açıklanmıştır. Beşinci bölümde ise Malatya’da ev hizmetlerinde istihdam 147’si Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, 12’si yabancı uyruklu kadını kapsayan anket ve yüz yüze görüşme yoluyla incelenmiştir.

2. KONUNUN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışma hayatının dinamik yapısından dolayı tamgün çalışma dışında kalan esnek istihdam türleri ortaya çıkmıştır. Standart dışı veya atipik istihdam olarak da ifade edilen bu çalışma sisteminde kısmi süreli çalışma, iş paylaşımı, belirli süreli çalışma, evde çalışma, tele çalışma, ödünç iş

ilişkisi, kısmi süreli çalışma, sıkıştırılmış iş haftası, yıllık iş süresi, kendi başına çalışma ve taşeronluk yaygınlık kazanmış uygulamalardır (Karadeniz, 2011:85; Taşoğlu ve Limoncuoğlu, 2010:79-80; Uyanık, 2003:10; Yüksel,2004:49). Özellikle son dönemlerde evde çalışma hizmetlerinde bir artış gözlenmektedir. Evde çalışma, “işçinin hizmet sözleşmesi gereğince işgörme borcunu işyerinde değil, kendi evinde işverenin denetimi altında olmaksızın yerine getirdiği bir çalışma” şeklinde tanımlanabilir (ILO,2011:1). Ancak, bu çalışmada evde yapılan çalışma çeşitlerinden ev hizmetleri konusuele alınmaktadır.

Ev hizmetleri her yaş ve cinsiyet mensupları tarafından yapılmakla birlikte daha çok kadın işi olarak kabul edilmektedir. 20. Yüzyıla kadar aile hukuku içinde değerlendirilen ev hizmetleri, bu dönemden itibaren bir çok ülkede İş Kanunu kapsamına dâhil edilmiştir (Karaca ve Kocabaş, 2009:166).

Bununla birlikte ev hizmetlerinde çalışma kavramı günümüzde giderek daha çok karmaşıklaşmaktadır. Çünkü esnekleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan yeni çalışma türleri, işin yapıldığı yeri ve süreleri değiştirmekte, işyeri ev farklılaşması azalmaktadır. İşin yapılma tarzındaki değişiklik doğal olarak işyeri ve işçinin tanımında da değişikliğe yol açmakta ve doğal olarak çalışma hayatının kurallarını da değiştirmektedir. Örneğin daha önce fabrikada yaptığı işi artık evde yapan bir hazır giyim işçisi kadının hukuki durumunun yeniden tespitinin gereği ortaya çıkmaktadır.

Evhizmetleri,içeriğivesonuçlarıitibariyledeğişişbiçimlerindenayrılan ve çoğunluklakadınla bağlantılı değerlendirilen bir çalışma biçimi olarak ortaya çıkmaktadır (Fidan ve Özdemir, 2011:79-89)

Ev hizmetleri “*uşak, kahya, hizmetçi, aşçı, çocuk bakıcısı, şoför, bekçi, hayvan bakıcısı, bahçıvanlık gibi kişiler tarafından görülen, bir evin hizmeti ile ilgili işlerdir.*” (Ramirez- Machado, 2003, s.9-15’den nakleden Karaca ve Kocabaş, 2009:162).Başka bir ifadeyle ev içi hizmetler, temizlik, yemek, çocuk, yaşlı, hastave özürülü bakımı gibi geniş bir yelpaze içinde yer almaktadır (Kaşka, 2005:49).

4857 Sayılı İş Kanunu’nun 4. maddesi, ev hizmetlerinde (İşK.m.4/e) İş Kanunu’nun hükümlerinin uygulanmayacağını hükme bağlamıştır.Bu hizmetler için 6098 Sayılı Borçlar Kanunun uygulanacaktır (Koç,2004:168-176). Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 9.10.2008 tarihli 2007/27814 esas ve 2008/25988 kararına göre “4857 Sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasının e bendi uyarınca, "ev hizmetlerinde çalışanlar" hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz. Benzeri şekilde ev hizmetlerinde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu da uygulanmayacaktır. Kısaca, ev hizmetlerinde aşçı, uşak, temizlikçi, gibi işlerde çalışan işçi ile ev sahibi işveren arasındaki uyuşmazlığın iş mahkemesinde değil, görevli hukuk mahkemesinde çözülmesi gerekir. İş Kanunu kapsamı dışında bırakılan bu hizmetleri gören kimselerle bunları çalıştıranlar arasındaki hukuki ilişkilerde Borçlar Kanununun hizmet akdine ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Çalışmayan aile

bireylerini evden alarak, alışverişe, şehir içinde gezmeye götüren, boş zamanda ev ve eklentilerinde zamanını geçiren şoföründe ev hizmeti yaptığı ve iş kanunu kapsamında olmadığı kabul edilmelidir. Buna karşın evde hastaya bakan hemşire ev hizmeti yapmış sayılmaz. Ev sahibine ait ev ve bahçesinde ev hizmeti yanında bekçilik yapan ve ağırlıklı hizmeti bekçilik olan işçi, iş kanunu kapsamında sayılmalıdır”. Buna göre Yargıtay 2008 yılında verdiği bu kararlar evde hasta bakan hemşirenin yaptığı işle, ev hizmetlerinin yanı sıra ağırlıklı işi bekçilik olan kişinin yaptığı işin İş Kanunu kapsamına girdiğine hükmetmiştir.

1950’li yıllardan buyana köyden şehre göç ve apartmanlaşmanın doğurduğu kapıcılık ve kalorifercilik hizmetlerinde çalışanların yaptıkları işin bu kapsama girip girmediği uzun süre tartışılmıştır. Bu işi sanayi ve ticari nitelikte işyerlerinde yapanlar İş Kanunu kapsamına dâhil edilirken, konut kapıcıları bazı istisnalarla birlikte uzun bir süre İş Kanunu kapsamı dışında kalmıştır. 4857 Sayılı İş Kanunu ile konut kapıcılarına ilişkin istisna kaldırılmış ve konut kapıcıları da İş Kanunu kapsamına alınmışlardır (Koç,2004).

3. EV HİZMETLERİNDE İSTİHDAMIN TARİHİ GEÇMİŞİ

3.1 Dünya’daki Durum

Çalışma kavramı ile ilgili tartışma ve değerlendirmelerin başlangıcı antik çağa kadar uzanır. Bazı uygulama farklılıklarıyla birlikte söz konusu toplumların tamamında bedensel çalışma aşığılanmıştır. Örneğin, eski Yunanda Platoncu görüşe göre “bazı insanlar doğaca özgür bazıları ise köledirler. Kölelik adil olduğu kadar da uygundur”. Aristoya göre yalnız köleler değil, tüm üretici sınıf vatandaşlığın dışında kalmalıdır. Görüldüğü gibi yalnız köleler değil, kazanç amaçlı bütün profesyonel meslekler toplumsal yapı içinde vatandaşlığın altında itibarsız bir pozisyondadır. Bunun doğal bir sonucu olarak Aristo her sınıfın kendi mesleğine uygun bir eğitim görmesine taraftardır (Popper, 1989:12-13).

Aynı şekilde Romada da beden gücüyle çalışanların toplumsal saygınlığı ve çalışma şartlarının olumsuzluğu bilinmektedir (Karadeniz, 1976:51). Hindistanda da geçmişi Milattan önce 2500 yılına kadar uzanan Kast sisteminde de işçi ve zanaatkarlar toplumsal pırmadin en alt tabakasını oluşturmaktadır (Savaş, 2000:19).

Feodal dönemde de bedenleriyle çalışan üretici gruplar, değer bakımından diğer üretim faktörleriyle farklı bir pozisyonda değildir (Güran, 1997:29). Sanayi toplumda ise önceki dönemlerin köle ve zanaatkarları karşımıza “işçi sınıfı” olarak çıkar. Ancak, uygulanan liberal politikalar sonucu işçi sınıfının çalışma şartları uzun süre önceki dönemlerden farklı olmamıştır. Sosyal devlet anlayışının zamanla gelişmesi sonucu özellikle sanayi sektöründe çalışan işçilerin sosyal ve ekonomik durumlarında ciddi iyileşmeler kaydedilmiştir. Bu iyileşmelere rağmen, daha çok kadınların istihdam edildiği ev hizmetleri başta olmak üzere geleneksel sektörlerde çalışan kesim, çeşitli ekonomik ve

sosyal sebeplerden dolayı günümüzde dahi sosyal devletin korumacı düzenlemelerinden yeterince yararlanamamaktadır.

Kadınların işgücüne toplu olarak katılmaları 20. yüzyıl ortalarında gerçekleşmekle birlikte orta çağ dönemlerinde Avrupa lonca sisteminde kocaları vasıtasıyla loncaya girip onlarla birlikte çalışmalarına kısmen dahi olsa rastlanmaktadır (Ecevit, 1998:267-284). Sanayi devrimiyle oluşan işgücü piyasalarının asli emek unsuru erkeklerdi.19. Yüzyıla gelinceye kadar Avrupa’da çalışan kadınların önemli bir kısmı ev hizmetlerinde çalışıyorlardı. Bu dönemde hizmet işlerinde çalışan kadınların büyük çoğunluğu tekstil işçisine dönüştü. Örnek olarak İngiltere’de 1851 yılında tüm kadın işçilerin % 40’ı hizmetçiyken %22’si tekstil işçisiydi. Fransa’da ise 1886’da kadınların %22’si evlerde hizmetçilik yaparken Prusya’da (şimdiki Almanya)hizmetçilik yapan kadınların oranı %18’dir. Bütün kadın işçilerin ortak özelliği ise hepsinin oldukça genç olmasıydı (Petrol-İş,2005:13).

Son 20-30 yılda tüm dünyada ücretli ev içi hizmetleri gittikçe önem kazanmaya başlamıştır. Tüm dünyada ücretli ev içi hizmetlere olan talebin çeşitli sebeplerden dolayı hızla artmaya başlamıştır. Bu sebepler;

- ÖzellikleKuzey Avrupa’da, refah devletinin küçültülmesine dönük uygulamalardan dolayı daha önce devlet tarafından sağlanan bir dizi hizmette önemli gerilemelerin yaşanması ve devletin özellikle bakım hizmetlerinden çekilmesiyle bu ihtiyaçların piyasadan karşılanmaya başlanması,
- Demografik yapıdaki değişikliklerle özellikle yaşlanan nüfusun evde bakım ihtiyaçlarında artışın ortaya çıkması,
- Kadınların değişen sosyal ve ekonomik rollerinden dolayı çalışma hayatına uzmanlaşmaya başlayan kadınların ev hizmetlerine daha az zaman ayırmaları,
- Özellikle Güney Avrupa’daki geniş aile yapısının çözülmeye başlaması,
- Evde hizmetçi çalıştırılmasının bir statü simgesi olarak görülmeye başlanması

şeklinde özetlenebilir (Kaşka, 2005:50).

3.2 Türkiye’deki Durum

Köle istihdamı dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Osmanlı devletinde de uygulama alanı bulmuştur. Osmanlı devletinde devlet ve askeri sınıflarda, el sanatlarında, ticaret ve tarım kesiminin yanı sıra ev hizmetlerinde de çocuk, kadın ve erkek köle istihdamının varlığı bilinmektedir (İnalçık, 2010:163-172). Söz konusu köle emeği temelde üretim amaçlı değil, gündelik hayatta hizmet amaçlı kullanılmıştır (Ortaylı, 2004:). Osmanlı devleti döneminde ev hizmetleri önemli ölçüde köle işgücü tarafından yapılmıştır. Savaşlar ve esir ticareti yoluyla ülkeye getirilen köle işgücüne en büyük talep kentli sınıflardan gelmiş ve bunların da büyük kısmı ev hizmetlerinde çalıştırılmıştır (Erdem,2004:85).

Ev hizmetlerinde çalıştırılan kadın köleler çoğunlukla Ege adalarından, Kafkasya'dan ve Afrika'dan getirilmekteydi. 1860'lı yıllarda köleliğin yasaklanmasıyla ülke içinden ve dışından değişik milletlerden hür çalışanlar istihdam edilmeye başlamıştır. Tanzimat Dönemiyle birlikte elit tabaka çocuklarına özellikle Fransız mürebbiye-dadı tutmaya başladı. Köle ya da hür ev hizmetlerinde çalışanlar hakkındaki bilgiyi Kadı Sicilleri başta olmak üzere resmi kayıtlardan ve dönemi anlatan çeşitli edebiyat eserlerinden elde etmek mümkündür. Örneğin bir hatıra kitabında yazar, çocukluk döneminde evlerine Sakız Adasından gelen hizmetçilerden bahsederek onların dirayet ve yetenek bakımından Anadolu kadınlarından daha üstün olduklarını yazmaktadır(Kalyoncu, 2003:76).

4. EV HİZMETLERİNİN GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMASI

4.1 Uluslararası Düzeydeki Ev Hizmetleri Düzenlemeleri

4.1.1 Birleşmiş Milletler Antlaşmalarında Ev Hizmetleri

10 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler (B.M) Teşkilatı tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 22. ve 25.maddeleri herkesin ayrımsız bir şekilde toplumun bir üyesi olarak ekonomik sosyal ve kültürel haklarla birlikte sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu ifade etmekte ve bu hakların sağlanabilmesi için devletlere sorumluluk yüklemektedir. 28 Temmuz 1951'de B.M tarafından kabul edilen "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme" de sosyal yardım bakımından mültecilerle vatandaşlar arasında tam bir eşitlik esasını benimsemiştir. Mültecilerin önemli bir kısmının ev hizmetlerinde çalıştığı düşünüldüğünde düzenlemenin önemi daha iyi anlaşılır. 1966 yılında da "Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme" ve "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme" kabul edilmiştir. Ekonomik ve sosyal haklarla ilgili sözleşmenin 2. Maddesi sözleşmeyi kabul eden ülkeler tarafından sağlanacak sosyal güvenlik haklarından bahsetmektedir. Yine 1980 yılında kabul edilen "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yasaklanması Sözleşmesi" kadınların çalışma, iş ve meslek seçme, işyerindeki diğer haklardan yararlanmayla çalışma ve çalışma sonrası dönemlere ilişkin bütün sosyal güvenlik haklarından yararlanma konusunda erkeklerle eşit haklara sahip olduğunu belirtir. Konuyla doğrudan ya da dolaylı ilgili olarak B.M tarafından yayınlanan diğer sözleşmelerden bazıları; "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Tasfiyesi İçin Uluslararası Sözleşme", "Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" ve Özelde Bu Sözleşmeye Ek, "İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol" ile "Göçmenlerin Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Kaçırılmasına Karşı Ek Protokol", "Çocuk Hakları Sözleşmesi" ile "Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Üyelerinin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmesi" olarak sıralanabilir.

4.1.2 Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Belgelerinde Ev Hizmetleri

ILO'nun sosyal güvenlik konusunda uluslararası standartları belirleyen ve 1952'de kabul edilen "Sosyal Güvenlik (Asgari Normlar) Sözleşmesi" sosyal güvenlik hakkından yararlanma açısından vatandaşlarla yabancı uyruklu sakinlerin istisnai düzenlemeler dışında eşit haklara sahip

olduğunu ifade eder. ILO tarafından 1962’de kabul edilen “Vatandaşlarla Vatandaş Olmayan Kimselere Sosyal Güvenlik Konusunda Eşit İşlem Yapılması Hakkında Sözleşme”si konuyu daha açık ve somut olarak düzenlemiştir (Dursun,2009:209-216)

Yine ILO’nun 1997 tarihli 181 nolu “Özel İstihdam Ajansları Sözleşmesi” ev hizmetlerinde çalışmanın iş gücü piyasa şartlarını düzenlemiştir.

Ev hizmetlerinde çalışma konusunun düzenlenmesi diğer çalışma türlerinden bağımsız olarak ILO’nun gündemine 2000’li yıllarda girmiştir. ILO 2008 yılında “Ev hizmetlerinde Çalışanlar İçin İnsanca İş Standartları”nı belirlemiştir.2010’da aynı konu yine gündeme gelmiştir. 2011 yılında da 100. ILO konferansında 189 nolu “Ev Hizmetlerinde Çalışanlar Sözleşmesi” kabul edilmiştir. Sözleşmede belirtilen, önemli hususlar şöyle özetlenebilir (Ev İşçileri Dayanışma Sendikası,2012, <http://evid-sen.org/?p=28>) :

Ev işi, evin belirli bir mensubu ya da tüm ev ahalisi için evde icra edilen işleri ifade eden bir terimdir.**Ev işçisi**, işçi-işveren ilişkisi dâhilinde, ev işleri ile uğraşan kişileri tanımlayan bir terimdir.Ev işleri ile ara sıra ya da gelişigüzel meşgul olan ve ilgili işi meslekî bir temele dayalı olarak icra etmeyen bir kişi, ev işçisi değildir (Madde1).

1. Her üye, bu sözleşmede belirlendiği biçimiyle, tüm ev işçilerinin insanî haklarının teşvik edilmesi ve korunmasına ilişkin ilgili tüm tedbirleri alacaktır (Madde3/1).

Her üye, 1973 tarihli 138 nolu “Asgari Yaş Sözleşmesi” ile 1999 tarihli 182 nolu“Kötü Şartlardaki Çocuk Emegi Sözleşmesi”nin hükümleri ile tutarlı olacak biçimde, ev işçileri için asgari bir yaş belirleyecek ve bu belirlenen yaş, genel anlamda işçiler için ulusal yasalar ve düzenlemelerce belirlenen yaştan küçük olmayacaktır. Her üye, 18 yaş altındaki ve asgari istihdam yaşının üzerindeki ev işçilerinin yaptıkları işin onları zorunlu eğitimden mahrum kılmaması ya da onların müteakip eğitsel veya meslekî eğitimlere iştirakine dair imkânlardan alıkoymaması amacıyla gerekli tedbirleri alacaktır(Madde4/1-2).

Her üye, ev işçilerinin aşağıdaki haklara sahip olmaları hususunda gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür:

(a) Ev işçileri, evde ikamet etsin ya da etmesin, işvereni ya da muhtemel işvereni ile anlaşma yapmakta özgürdür.

(b) Evde ikamet eden işçi, yıllık izinlerinde, günlük veya haftalık dinlenme sürelerinde evde kalmaya ya da ev ahalisi ile birlikte olmaya mecbur edilemez.

(c) Ev işçileri, seyahat ve kimlik belgelerini kendi ellerinde bulundurma hakkına sahiptirler (Madde 9).

Her üye, ev işçiliğinin özel niteliklerini dikkate alan ulusal yasalar, düzenlemeler ya da toplu görüşmelerle uyumlu normal çalışma saatleri, fazla mesailerin telafisi, günlük ve haftalık dinlenme

süreleri ve ücretli yıllık izin hususunda ev işçileri ile genelde tüm işçiler arasında eşitliğin hüküm sürmesi için gerekli tedbirleri alacaktır. Haftalık dinlenme süresi, aralıksız en az 24 saatlik süreler hâlinde belirlenecektir (Madde10/1-2).

Her üye, mümkün olduğu yerlerde, ev işçilerinin asgari ücret üzerinden güvence altına alınmaları için gerekli tedbirleri alacak, masraflar cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin karşılanacaktır (Madde 11).

Her ev işçisi, güvenli ve sağlıklı koşullarda çalışma hakkına sahiptir. Her üye, ev işçilerinin sağlık ve güvenlikle ilgili meslekî ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, ev işçiliğinin özgül niteliklerine bağlı olarak, ulusal yasalara, düzenlemelere ve pratiğe uygun gerekli tedbirleri alacaktır (Madde 13).

ILO bu sözleşmeyi hazırlarken ev işlerinin giderek değersizleştiği ve görünmez hale geldiğini, bu işlerin büyük ölçüde yabancı ülke vatandaşı ve kaçak göçmen konumunda olan kadınlar ve kızlar tarafından yapıldığını ve bundan dolayı ayrımcılık ve hak ihlalleri uygulamalarının sıkça rastlandığını dikkate almıştır. Sözleşme ile çalışma süreleri, fazla çalışma ve gece çalışması konularında düzenleme yapılarak, evde çalışanlarla diğer işçiler arasındaki ayrım azaltılmıştır. ILO söz konusu sözleşmenin yanı sıra ev hizmetlerinde çalışanların çalışma şartlarının iyileştirilmesi için çeşitli tavsiye kararları da almıştır. Bu tavsiye kararlarıyla çocuk, yaşlı ve hasta bakıcı kadınların İş Kanunu kapsamına alınarak örgütlenmesini kolaylaştırma, günlük, haftalık ve yıllık izin kullanma, fazla çalışma durumunda ücret alma, 18 yaşından küçüklerin bu işlerde çalıştırılmaması ve tacizden korunması hedeflenmektedir.

4.1.3 Avrupa Konseyi Sözleşmelerinde Ev Hizmetleri

Avrupa Konseyinin sosyal haklar bakımından en önemli belgesi 1961’de kabul edilen ve 1996’da yeniden gözden geçirilen “Avrupa Sosyal Şartı” tüm çalışanlar ve bakmakla yükümlü oldukları kimselerin sosyal güvenlik ve sosyal refah hizmetlerinden yararlanma haklarını teminat altına almaktadır. 1972 yılında Paris’te imzalanan “Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi” de sözleşmeyi kabul eden ülke vatandaşlarıyla mülteci ve vatansız kimselerin sosyal güvenlik hakları bakımından eşit haklara sahip olduğunu detaylarıyla belirtir. Yine Avrupa konseyi tarafından 1977’de kabul edilen “Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi” de Avrupa Konseyi üyesi ülke vatandaşlarıyla göçmen işçilerin yaşama ve çalışma koşullarının eşit olmasını hedeflemektedir(Dursun, 2009:217-222).

4.2 Uluslararası Düzeyde Ev Hizmetleri Uygulamaları

Ev hizmetleri özellikle 20. Yüzyıldaki teknik, ekonomik ve siyasal gelişmeler sonucu zengin batı ülkeleri başta olmak üzere dünyanın her tarafında yaygın bir şekilde ortaya çıkmıştır. ABD ve Avrupa’da ev hizmetlerinde çalışan yabancıların oranı özellikle son kırk yıllık dönemde söz konusu faktörlerin tesiriyle giderek artmaktadır. Bugün Dünya’da 100 milyon kişinin ev hizmetlerinde çalıştığı tahmin edilmektedir (TİSK,2010). Göçmen işçilerin gelişmiş ülkelerin genel nüfusu içindeki oranı bu süre içinde %10-13’e ulaşmıştır. Önceleri yalnızca zenginler yabancı kadın işçi talep ederken,

giderek orta tabaka da ev işlerinde göçmen emeğinin ucuzluğundan dolayı yabancı işçi istihdam etmektedir (Etiler ve Lordoğlu,2010:94-95). Son yıllarda zengin ülkelerdeki ev hizmetlerinde çalışmada legal ve illegal bürolar aracılığıyla Uzak Doğu, Afrika ve Eski Doğu Bloku,Güney Doğu Asya ve Latin Amerika vatandaşlarının ağırlıkları giderek artmaktadır.Göçün bir kısmının yasadışı yollarla yapılması ve son yıllarda batı dünyasında giderek artan yabancı düşmanlığı bu tür işlerde çalışanların durumunu daha da zorlaştırmaktadır. İşin ekonomik değerinin anormal ölçülerde artması doğu-batı ekseninde seyreden ve modern kölelik olarak da adlandırılan insan kaçakçılığını doğurmuştur. Kaçak göçmenler içinde kadınların oranı giderek artmaktadır. İnsan ticareti olarak da adlandırılan ve uluslararası mafya tarafından gerçekleştirilen bu trafiğin önemli bir kısmını seks köleleri oluşturmaktadır. Örneğin ev işlerinde veya fuhuş sektöründe çalıştırılmak üzere her yıl yaklaşık 50 bin kadın ve çocuk kendi isteği dışında ABD'ye getirilmektedir. Büyük ölçüde Üçüncü Dünya ülkelerinin yoksulluğundan kaynaklanan ve kadın emeğinin ve cinsiyetinin istismarına dayanan kadın ticareti giderek küresel bir boyut kazanmaktadır (Seyyar,2000:45-46).

Dünyada ev hizmetlerinde çalışanların karşılaştıkları sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Yasal korumadan mahrum olarak çalışmak, kötü çalışma koşulları, sosyal dışlanmışlık, yabancı düşmanlığı, aşırı iş yükü ve aşağılanma-horlanma. Yasal korumadan mahrumiyeti besleyen faktörlerden biri bu çalışma türlerinin yakın zamanlara kadar ulusal devlet ve uluslararası kuruluşların gündemine gelmemesi iken, diğeri de bu işlerde çalışanların yoksulluk, bilgisizlik ve çaresizlik gibi sebeplerle hak arama ve örgütlenme konularında yetersiz kalmalarıdır. Ayrıca ev hizmetleri nitelik olarak toplumdan soyutlanmış ve izole edilmiş işlerdir. Bu sebeplerden ötürü ev işçileriyle çalışma şartlarını öğrenmek amacıyla irtibat kurmak dahi çok zordur (Karaca ve Kocabaş,2009:166-172).
- Yabancı işçiler, işgücüpiyasalarını nicelik ve nitelik olarak etkilediklerinden o ülkenin işçileri tarafından tepkiyle karşılaşmaktadırlar. Ayrıca sendikalar da yabancı işçilere kendi vatandaşı olan işçilerin istihdam imkanlarını daralttığı gerekçesiyle oldukça soğuk yaklaşmaktadır (Temiz, 2004:44-57;Lordoğlu, 2003:31-37).
- Ev hizmetlerinde çalışma ve sendikal örgütlenme bakımından sektörün ve çalışanların niteliklerinden ötürü bu alanda sendikalaşma çok zordur. Ayrıca sendikaların kayıt dışı ve kadın çalışmasına karşı geleneksel kayıtsız tavrı da sendikalaşmayı olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklara karşılık son yıllarda birçok ülkede sendika ve sivil toplum örgütlerinin de desteğiyle evde çalışan işçilerin sendikalaşmasına rastlamak mümkündür.

4.3 Türkiye'deki Ev Hizmetleri

4.3.1 Ev Hizmetlerinde Yasal Çerçeve

4.3.1.1 Türk Vatandaşları Açısından Hukuki Düzenleme

İş hukuku öğretisinde ev hizmetleri, hizmetçilik, temizlikçilik, açılılık, çocuk bakımı,

bahçıvanlık gibi evingünelikişleyişineyönelikçalışmalar şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal güvenlik doktrininde de İş Hukukuliteratürüne benzer şekilde evhizmetleri, hizmetçilik, aşçılık, şoförlük, bahçıvanlık gibievingünlükışlerineyönelik,ailebireyleridışındakalanlarca yürütülen işler şeklinde tanımlanmıştır (Okur, 2004:38 ve 45 dipnotlarda belirtilen kaynaklar).

Osmanlı devleti döneminde çıkarılan ve 1926 yılına kadar yürürlükte kalan Mecelle ev hizmetlerinde çalışmayı da diğer işler gibi icare-i adem (emeğin kiralanması) başlığı altında düzenlemiştir. 4 Ekim 1926'da kabul edilen Borçlar Kanunu Cumhuriyet döneminde özel mevzuatla düzenlenen bazı gruplar hariç çalışma hayatını düzenleyen ilk kanundur. 8.6.1936'da kabul edilen 3008 sayılı İş kanunu yalnızca 10'dan fazla işçi çalıştıran iş yerlerini kapsadığından ev hizmetlerinde çalışanlar kapsam dışında kalmış ve Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olmaya devam etmişlerdir. 1967'de yürürlüğe giren 931 sayılı İş kanunu da bu kanunun ev hizmetlerinde çalışanlara uygulanmayacağını açıkça belirtmiştir. 931 Sayılı kanunun Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi üzerine 1971'de yürürlüğe giren 1475 sayılı İş Kanunu ev hizmetlerini yine kapsam dışı bırakırken konut kapıcılarını kısmen ve bazı şartlara bağlı olarak kapsama almıştır. 1475 Sayılı İş Kanunu'nun 5. maddesi konut kapıcıları için İş Kanunu'nun hükümlerinin uygulanmayacağını, ancak kaloriferli konut kapıcıları ile çalışmasını aynı işverene veya aynı konuta hasreden konut kapıcıları için (İşK.m.5/8) Kanun hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. Böylece, kapıcılık hizmetlerine ilişkin istisna daraltılmıştır (Koç,2002:137-144).

1475 Sayılı İş Kanunua göre genel kural olarak, konut kapıcıları İş Kanunu'nun kapsamı dışındadır. Ancak,

- Kaloriferli konut kapıcıları ile
- Çalışmasını aynı işverene veya aynı konuta hasreden konut kapıcıları, İş Kanunu'nun kapsamındadırlar(İşK.m.5).

Başka bir ifadeyle, kaloriferli konut kapıcılarıyla çalışmasını aynı işverene veya aynı konuta hasreden konut kapıcıları kapsama alınmış, buna karşılık kalorifersiz konut kapıcıları kapsam dışı kalmıştır(Okay, 1979:40-56).22.05 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş kanununu ile söz konusu istisna kaldırılmıştır.

22.05 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş kanununun 4. Maddesinin (e) fıkrası da ev hizmetlerinde çalışanları aynı şekilde kapsam dışı bırakmıştır. Ev işleri, hizmetçi, aşçı, uşak, çocuk bakıcısı, temizlik, çamaşır, orta hizmetleri bahçıvan gibi ev idaresinde faaliyet gösterilen işler olup, kendine özgü özellikler gösterir (Erkul,1970:71; Turan,1990:261; Tunçomağ,1989:46). Bu bağlamda ev hizmetlerinde çalışanların hakları İş Kanunu kapsamında değil Borçlar Kanunu kapsamında

değerlendirilecektir (Özdemir, 2005). Konuya ilişkin olarak Yargıtay verdiği bir kararında* “4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasının e bendi uyarınca, "ev hizmetlerinde çalışanlar" hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz. Kısaca, ev hizmetlerinde aşçı, uşak, temizlikçi gibi işlerde çalışan işçi ile ev sahibi işveren arasındaki uyuşmazlığın iş mahkemesinde değil, genel mahkemelerde çözümlenmesi gerekir. İş Kanunu kapsamı dışında bırakılan bu hizmetleri gören kimselerle bunları çalıştıranlar arasındaki hukuki ilişkilerde Borçlar Kanunu'nun hizmet akdine ilişkin hükümleri uygulanacaktır." demektedir.

Ev çalışanları klasik ölçütlere göre işçi olarak nitelendirilmediğinden çeşitli ülkeler, sosyal politika gereği olarak konu ile ilgili özel düzenlemeler getirmiştir (Engin, 2000:269-287).

Mevcut durumda ev hizmetlerinde çalışanlar İş Kanunu kapsamı dışındadır. İş sözleşmelerinin yapılması, uygulanması ve sonlandırılması ile ilgili düzenlemeler Borçlar Kanununun 313-354. Maddelerinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu işlerde çalışanlarla işverenleri arasında çıkan iş uyuşmazlıklarında iş mahkemeleri değil, hukuk mahkemeleri görevlidir. Bundan dolayı ev hizmetlerinde çalışanlara iş kanununda belirtilen ücretli yıllık izin, fazla çalışma ücreti, ihbar ve kıdem tazminatı gibi haklar verilmez. Buna karşılık bu işlerde ücret karşılığı ve sürekli çalışanların sosyal güvenlik hakları diğer çalışanlarla birlikte 5510 sayılı “Sosyal sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nda (SSGSS) düzenlenmektedir. Bir çalışmanın sürekli sayılması için haftanın veya ayın belli günlerinde çalışmanın varlığı yeterlidir. 5510 sayılı kanunun 4. Maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre hizmet akdiyle bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar sigortalı sayılır. Buna karşılık aynı kanunun 6. Maddesine göre;

- İşverenin işyerinde ücretsiz çalışan eşi,
- Aynı konutta birlikte yaşayan üçüncü dereceye kadar hısımlar arasında dışarıdan kimse katılmadan yapılan işlerde çalışanlar,
- Ev hizmetlerinde çalışanlar (ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç) sigortalı sayılmazlar.

Başka bir ifadeyle, ev hizmetlerinde ücretli ve sürekli olarak çalışanlar SSGSS kanunu kapsamında iken, ev hizmetlerinde çalışanlar kapsam dışında tutulmuşlardır (5510-6/c). Aynı hüküm 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda vardı (506-3/1/d). Ev hizmetlilerinin hemen hemen hepsi sosyal sigorta güvencesinin dışında “sigortasız” olarak çalıştırılmaktadır (Karadeniz, 2011:111). Örneğin Aralık 2011 itibariyle Sosyal Güvenlik Kurumu’na (SGK) ev işlerinde çalışan olarak bildirilen işçi sayısı sadece 3029’dür (SGK, Aylık İstatistik Bültenleri, Aralık/2011). Bu veride göstermektedir ki, kadın emeğinin önemli bir kısmı istatistiklere yansımamaktadır.

Oysa ev hizmetlerinde gündelik çalışan kadınlar, temizlik gibi ağır ve tehlikeli işlerde çalıştıklarından iş kazası ve meslek hastalığı riskleri ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda en az diğer çalışan gruplarkadar sosyal güvenceye muhtaçtırlar (Karadeniz, 2011:111).

*Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17.6.2010 tarihli 2010/19276 sayılı kararı

Sigortalı sayılmak için, ücret ve sürekli çalışma şartının birlikte gerçekleşmesi gereklidir. Burada özellikle “sürekli çalışma” kavramı önem kazanmaktadır(Okur,2004:347-368).

Ev hizmetlerinde çalışanlar ve sendikal örgütlenme: Ev hizmetlerinde çalışanlara İş Kanunu hükümleri uygulanmamakla birlikte 2821 sayılı Sendikalar Kanunu’na göre sendika kurma veya kurulmuş olan bir sendikaya üye olma hakkına sahiptir. Bununla birlikte söz konusu çalışan grubu örgütlenme için yasal şartın bulunmasına rağmen ekonomik, sosyal ve kültürel engellerden dolayı sendikal örgütlenmeden çok uzaktadırlar.

4.3.1.2 Yabancıların Ev Hizmetlerinde Çalışmasında Hukuki Düzenleme

Türkiye’de son yıllarda ev hizmetlerinde giderek artan oranda yabancı uyruklu işçi çalıştırılmaktadır. Dolayısıyla B.M, ILO ve Avrupa Birliği üyeliği süreci gereği olarak diğer konularda olduğu gibi çalışma hayatıyla ilgili ulusal mevzuatını söz konusu örgütlerin hukuki standartlarına uygunlaştırma çabalarını sürekli ve sistematik olarak sürdürmektedir. Bu maksatla B.M, ILO ve Avrupa konseyinin konuyla ilgili sözleşme ve düzenlemelerini kabul etmiştir.Bunun sonucu olarak Türkiye’de istihdam edilen yabancı uyruklu kişiler çalışma saati, fazla mesai, ücretli ve ücretsiz izinler, kıdem ve ihbar tazminatları, bireysel ve toplu iş sözleşmesi yapma ve feshetme, sendikalara üyelik gibi konularda Türk vatandaşları ile aynı haklara sahiptir. 2821 sayılı Sendikalar Kanununa göre yabancılar Türkiye’de sendika kuramazlar, ancak kurulmuş olan sendikalara üye olabilirler.

2006 yılında çıkarılan 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve genel Sağlık Sigortası Kanunu”nun 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler bazı sınırlamalarla birlikte yabancı uyruklu olup Türkiye’de hizmet akdiyle çalışanlara da uygulanır. Ancak yabancı uyrukluların Türkiye’de çalışabilmeleri için 2005 yılında çıkarılan 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun” hükümlerine uygun olarak Türkiye’nin taraf olduğu ikili anlaşma ve sözleşmelerde belirtilenler hariç çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir. 4817 sayılı kanunla önceki dönemlerde yürürlükte olan 70 civarındaki karışık düzenleme basitleştirilmiş ve yabancıların çalışma izinleri bazı istisnalar dışında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na (ÇSGB) verilmiştir. Kanunla işletmelerin kilit personel tabir ettikleri özel eğitim ve beceriye sahip kişilerin istihdamı amaçlanmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında çalışma izni almadan yabancı işçi çalıştırmak suçtur. Yabancıların çalışma iznine sahip olmaları aynı kanunun 5. 6. ve 7.maddelerinde şöyle düzenlenmiştir(Okur,2004:347-368):

- Çalışma izinleri şartlar dikkate alınarak en çok bir yıl süreli olarak verilir. Bir yıllık sürenin sonunda çalışma izninin süresi üç yıla kadar uzatılabilir(md.5)
- En az sekiz yıllık kesintisiz ikamet veya altı yıllık kanuni çalışma süresini dolduran yabancılarla süresiz çalışma izni verilebilir(md.6).
- Bağımsız çalışanlardan beş yıllık kesintisiz ikamete sahip olanlara bağımsız çalışma izni verilebilir (Md.7)

4.3.2 Türkiye’deki Ev Hizmetleri Uygulaması

4.3.2.1 Türk Vatandaşlarının Ev Hizmetlerinde Çalışması

Türkiye’de kadınlarla ilgili ciddi anlamda yayın çalışmaları 1970’li yıllardan itibaren başlamıştır. Ancak bu çalışmalar daha çok kadınların cinsiyet rolleri, siyasi ve hukuki durumları üzerinde yoğunlaşmıştır. Kadının istihdamı ve istihdamdaki konumlarıyla ilgili çalışmalar çok azdır. Ev hizmetleri, özellikle çocuk ve yetişkin bakıcılığı klasik yaklaşımla basit ve eğitim gerektirmeyen, kadınların doğaları gereği kolayca yapabileceği bir iş olarak görülmektedir. Bu işlerin meslek olarak kabulü ve eğitim kurumlarının müfredatında yer alması bir dizi ekonomik, sosyal ve kültürel değişimin sonucu olarak yakın dönemlerde gerçekleşmiştir. Ev hizmetlerinde çalışan kadınlar modernliğin getirdiği sosyo- kültürel ortamda modern öncesi dönemin çalışma şartlarında çalışmak gibi bir çelişkiyi yaşayan sınıftır.

Evde yapıldığından dolayı ev hizmetleriyle zaman zaman karıştırılan çalışma türleri olan evde çalışmanın temel özellikleri şunlardır: Bu işlerin doğmasında temel sebep ekonomik kriz ve işsizlik olup çalışanlar ezici çoğunlukla kadındır. İşler düzensizdir ve dolayısıyla ücretler fabrika işçilerine göre düşüktür. Çalışanlar genellikle iş sözleşmesi yerine eser sözleşmesiyle çalışır. Evde yapılan işlere sendikalar, çalışma barışını ve istihdamın kalitesini bozacağı gerekçesiyle olumsuz yaklaşmaktadır (Vardar,2011).

Evde yapılan bazı iş türleri şöyle sıralanabilir:

- **Eve İş Verme**

Evde çalışmanın bir türü olarak kabul edilen eve iş verme uygulaması da esnekleşme ile birlikte 1980 sonrasında sıkça görülmeye başladı. Uygulamanın sendikalarca en çok tenkit edilen tarafları evde çalışanların İş Kanunu kapsamı dışında kalmasından ötürü sosyal devlet korumasından mahrum kalmaları ve bazı durumlarda işin iş sözleşmesiyle değil, eser sözleşmesiyle yapılmasıdır. Çünkü eser sözleşmesiyle evde çalışan kişi gerçekte işçi tanımına uymakla birlikte hukuk önünde işçi değil, kendi nam ve hesabına çalışan kişidir. Bu çalışma örneklerinde evde çalışanlar İş Kanununa bağlı çalışmanın sonucu olan ihbar ve kıdem tazminatlarından, örgütlenme zorluğu dolayısıyla da sendikal destekten mahrum kalmaktadır.

Evde çalışmanın tercih edilme sebeplerini işçi ve işverenler açısından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Özellikle kadın işçiler ev ve iş ortamını birleştiren evde çalışmanın rahatlığından dolayı bu çalışmayı tercih ederken, işverenler işçilik maliyetlerini düşürmek ve sendika baskısından kurtulmak amacıyla eve iş vermeye sıcak bakmaktadır. Bu şekilde evde çalışanların sayısı, çalışmanın büyük ölçüde kayıt dışılık özelliğinde ötürü tam olarak bilinmemektedir. İşçi sendikaları o tarihlerde hükümetin kadın istihdamını geliştirme ve teşvik amacıyla evde çalışmayı kredilendirmesini sendikaların etkisizleştirilmesi olarak yorumlayıp tepki göstermişlerdir.

• **Yardıma Muhtaç Özürlülere Kendi Evinde Bakma**

Kadınlar açısından evde çalışmanın sınırlarını geliştiren ilginç bir gelişme de 2005 yılında sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan yoksul ve bakıma muhtaç özürlülere kendi evinde bakım sisteminin getirilmesi ve özürlüye bakan anne veya diğer aile mensubu kadına devletçe evde bakım aylığı ödenmesidir. Evde bakım hizmetlerini üstlenen kadına bakım işinin kesintiye uğramaması için rehabilitasyon ve danışma merkezlerinde eğitim, tavsiye ve psikolojik destek verilmektedir. Böylece hem ailenin güçlendirilmesi, hem de bakıma muhtaç kişinin bakımının huzurlu bir şekilde yapılması hedeflenmiştir. Ancak bir kişinin bakacağı özürlü sayısı üç kişiyle sınırlıdır. Sistemin en çok eleştirilen yönü, evde bakım hizmeti veren ailenin kişi başına gelirin asgari ücretin 2/3'nü geçmeme şartıdır (Petrol-İş,2010:22-23). Bugün ülkemizde 500 binin üzerinde evde yaşayan ve bakıma muhtaç insanın bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu insanların maddi ve manevi bakım ihtiyaçlarının sosyal devlet sorumluluğuyla sağlanması çok önemlidir.

-Özellikle kadınlar açısından önemli olmakla birlikte gündeme fazla gelmeyen bir çalışma türü de kadının kapıcı olan eşinin işini kısmen ya da tamamen yapması durumudur. Uygulamada kendisiyle sözleşme yapılan koca başka yerde bir iş yaparken kapıcılık işi eşi tarafından yapılabilmektedir. Bir aile yardımlaşması olarak değerlendirilebilecek bu durum zaman zaman hukuki problemlere yol açmaktadır(Uşan,1999:91-96). Diğer evde çalışma türleri de şöyle sıralanabilir (www.evdeofis.com09.03.2012):

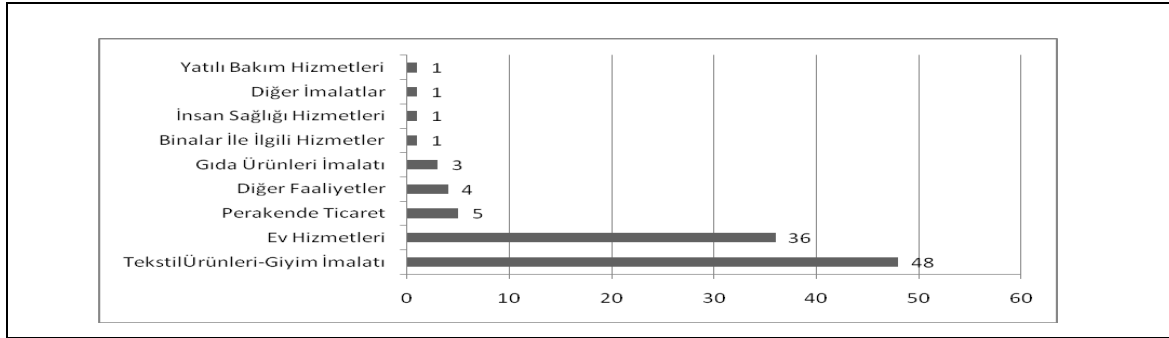
- Evde özel ders verme,
- Ev yemekleri hazırlayıp satma,
- Tur, düğün organizasyonları,
- e- ticaret,
- Şirketlerin basın yayın işinin evde yapılması,
- Emlakçılık,
- Grafik ve tasarım işleri,
- Kitap editörlüğü,
- Tele çalışma,
- İş paylaşımı.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, evde çalışma kavramı pek çok atipik çalışma şeklini ihtiva etmektedir. Kişi işini kendi evinde veya bir başkasının evde de yapabilir. Kendi evinde çalışma farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Kişi ailesindeki bakıma muhtaç ferdine bakabileceği gibi, işyerinde yapabileceği bazı işleri evde de yapabilir. Evde çalışma başka birinin evinde temizlik, yemek, gündelik işleri, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sürekli işlerde çalışma şeklinde de tezahür edebilir (Karadeniz,2011:105-106)

Bir çalışmada TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması'nda 2009 ham verilerinden yapılan hesaplama göre Türkiye'de 344.549 kişinin evde çalıştığı, bunların %92'sini kadınların oluşturduğu

(318.078) belirtilmiştir.

Şekil 1. Evde Çalışan Kadınların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımı % (2009)

Kaynak: (Karadeniz, 2011:106)

Evde çalışan kadınların yaklaşık yarısına yakını (%48) tekstil ürünleri imalatı ile giyim eşyalarının imalatında çalışmakta iken, %36 ise ev hizmetlerinde çalışmaktadır (Karadeniz,2011:106)

Türkiye’de kadınların ev hizmetlerinde çalışmasıyla ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu bölümde bu çalışmaların sonuçları özetle değerlendirilecektir.

Ankara’da yapılan ve 151 ev hizmetlerinde çalışan kadın işçiyi kapsayan araştırmanın sonuçları temel çizgileri itibarıyla şöyledir:

- 151 kadından 91’i Ankara’ya çevre illerden göçen birinci kuşak göçmendir. Kadınların %40’ı evlendikten sonra kocalarıyla, kalanı ise küçük yaşta aileleriyle kente gelmişlerdir. Ortalama olarak 15 yıldır Ankara’da bulunmalarına rağmen çalışan kadınların, dolayısıyla ailelerinin yarıya yakını köyleriyle ilişkilerini devam ettirmekte; yani bu insanlar hala yarımköylü olma özelliğe sahiptirler.
- %75’i orta yaş grubunda (30-48) olan bu kadınların, %58’i çalışmaya 1-5 yıl önce, %39’u ise 6-10 yıl önce başlamıştır. Bundan çıkan sonuca göre aile kente göçtükten bir süre sonra zihniyet değişimi ve ekonomik zaruretlerden dolayı kadının ücretli çalışması söz konusu olmaktadır. 50 kadının kocasının kapıcılık yapması bunu göstermektedir.
- Kadınların çalışmasının temel sebebi geçim sıkıntısıdır. İlk buldukları iş ise fazladan bir beceri gerektirmeyen zaten evlerinde yapı geldikleri çocuk bakımı ve temizlik işleri olmuştur. Kadınların 91’i yani 2/3’ü halen ilk buldukları işte çalışmaktadır.
- Kadınların geliri aile gelirinin %41’ni (yaklaşık yarısını) karşıladığı halde kazanç gündelik ihtiyaçlara gittiğinden önemli kabul edilmemektedir.
- Kadınlar ilk işlerini ve halen çalıştıkları işi eş, dost ve akrabalar aracılığıyla bulmuşlardır. Bu kanal aynı zamanda çalıştıranlarla çalışanlar arasındaki sosyal kontrolün ve güvenin de önemli bir unsurudur.
- Yaptıkları işte istikrarlı olmalarına rağmen kadınların büyük çoğunluğu işlerini değiştirmek istemektedir. Arzu ettikleri yeni işin özelliklerini devamlı geliri olan, yorucu olmayan, sigortalı ve devlete bağlı olması olarak sıralamaktadırlar.

Çoğu işle ilgili büyük sorun yaşamamakla birlikte şu sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir:

- Ücretin azlığı ve düzensiz ödemeler; işverenin kişisel özelliğine göre hor görülme, sinirlilik, uzun süreli çalıştırılma.
- İş bırakma sebebi olarak kabul edilen davranışlar arasında ise; kötü söz, ayrımcılık, çalışan kadına evin bazı bölümlerine girmenin yasaklanması, bayat yiyecek verilmesi, yiyecek kaplarının yahut yemek masasının ayrılması, giyim kuşamla ilgili uyarı yahut azarlamalar sayılmaktadır. İşverenler ve aile fertlerinin kendilerine aileden biri gibi saygılı ve güvenli davranması kadın çalışanların en önemli beklentileri arasındadır.
- Kadınlar kim olduğunu bilmedikleri yeni bir yerde çalışmaktansa çalıştıkları yerde işveren taleplerine uymayı tercih etmektedirler. Bu tutum aynı zamanda işi bulmalarına tavassutta bulunan eş dostun mahcup olmaması açısından da önemlidir.
- Ücretler büyük ölçüde çevredeki uygulamalar da dikkate alınarak işverenler tarafından belirlenmektedir. Nakdi ücretin yanı sıra giyim, gıda, sağlık konularında yardım; koca veya çocuklarına iş bulma, çocukların dershanesine katkı, yine çocuklara bilgisayar kullanma ve kitap okuma, genç kızlara ise çeşitli konularda beceri kazandırma ve çalışan kadın ve ailesinin karşılaştığı çeşitli bürokratik engellerin işveren ailesinin nüfuzuyla aşılması destekler sağlanmaktadır (Kalaycıoğlu –Rittersberger, 1998:225-231).

4.3.2.2 Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışanlar ve Sendikal Örgütlenme

Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de ev işlerinde çalışanların sendikalaşması sektör ve 4.3.2.2 çalışanlardan kaynaklanan sebeplerden ötürü çok zordur. İstanbul’da ev işlerinde çalışanlar son yıllarda çeşitli platformlar adı altında seslerini duyurmaya çalışırken son bir yıl içinde de sendikalaşma çalışmalarını devam ettirmektedirler.

4.3.2.3 Türkiye’de Yabancıların Evde Çalışması

Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren Türkiye’de yabancı işçi istihdamına soğuk bir tavır söz konusudur. 19.4.1926 tarihli 815 sayılı “Türkiye Sahillerinde Kabotaj ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrayı Sanat ve Ticaret Hakkında Kanun”la 11.6.1932 tarih ve 2007 sayılı “Türkiye’deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun” yabancıların Türkiye’deki istihdamına uzun süreli ve ciddi sınırlama getirmiştir (Koç, 1994:26-28).1990’lı yıllardan itibaren çeşitli küresel ekonomik sosyal ve siyasal gelişmeler sonucu Türkiye’ye yabancı işçi akımı başlamıştır. Tam olarak sayıları bilinmemekle birlikte bir milyon civarında tahmin edilen yabancı kaçak işçiler içinde özellikle çocuk bakıcılığında Moldavya, Ukrayna, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ve Türkmenistan gibi eski demir perde ülkesi uyruklu yabancı kadın işçiler ağırlıktadır. Bu kadınlar genellikle bu işin gerektirdiği eğitimi aldıklarından ve iş disiplinine sahip olmalarından ötürü tercih edilmektedir. Yabancı ülke vatandaşlarının Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışmaları büyük

ölçüde kaçak ve kayıt dışıdır. Çalışma alanları daha çok sanayi, inşaat, tarım ve hizmet sektörüdür. Kentlerde çok sayıda kadın ev hizmetlerinde çalışmaktadır. İş bulmada arkadaş, akraba, formel ve enformel aracı kuruluşlar bağlantıyı sağlamaktadır. Turist olarak veya bavul ticareti amacıyla üç aylık sürelerle Türkiye'ye gelen kadınlar sürenin bitiminde ülkelerine çıkış yaptıktan sonra geri dönüp çalışmaya devam etmektedir (Etiler-Lordoğlu, 2010:94-5). Bunların içinde en ilginç örnek Türkiye'nin diplomatik ilişkilerinin bile olmadığı Ermenistan vatandaşlarıdır. İstanbul'da çalışan Ermenilerin %96'sı kadındır. Bu kadınların %72'si temizlikçi, %18'i hasta bakıcı, %6'sı tezgahçı, %4'ü ise diğer işlerde çalışmaktadır. Kadınların ortalama gelirleri 500-1000 dolar arasında değişmektedir (Sabah,20.03.2010). Yabancı uyruklu olup evde ve işyerlerinde çalışanların bir kısmı danışma firmaları vasıtasıyla iş bulmaktadırlar.

Türkiye'de yabancıların ev hizmetlerinde çalışmasıyla ilgili çalışma ve resmi veri oldukça sınırlıdır. Bunun sebebi yukarıda da açıklandığı gibi çalışmanın kayıt dışılığından dolayı hem çalışanların, hem de işverenlerin bilgi vermekten kaçınmalarıdır. Ziya Erdem ve Levent Şahin'in İstanbul'da yaptıkları,53 kadını kapsayan araştırmasına göre çalışma iznine sahip olmayan yabancı kadınların mesleki nitelikleri her zaman yaptıkları işle uyuşmasa dahi zengin ailelerin yanında ve genelde işverenin insafına bağlı olarak çalışmaktadırlar (Erdem-Şahin, 2009:281).

İstanbul, İzmit ve Sakarya'da ev hizmetlerinde çalışan yabancılarla ilgili 15 kadın işçi ve bir aracı şirket yöneticisini kapsayan araştırmanın sonuçları ana hatlarıyla şöyledir:

- Kadınların önemli bir kısmı öğretmen, hemşire gibi nitelikli elemandır, en düşük tahsil seviyesi lisedir.
- Geldikleri ülkelerde ücretler düşük olduğundan memuriyeti bırakıp gelmişlerdir.
- Çoğunun eşi memlekette işsiz ya da düşük gelirli bir işte çalışmaktadır.
- Üçte ikisi orta yaşlıdır (30-53 yaş arası).
- Çoğu iki üç yıldır çalışmak amacıyla, ancak turist vizesiyle Türkiye'ye gelmektedir. Üç aylık vize süresi dolduğunda ülkelerine gidip tekrar dönüş yapmaktadır. Hemen hepsinin vize süresini aşma problemi bulunmaktadır.
- Bir kısmı çalıştığı ilk işi bir aylık ücret tutarı komisyon karşılığında aracı istihdam şirketleri vasıtasıyla bulmaktadır. Bir kısmı da arkadaşları vasıtasıyla iş bulmaktadır. Sonrasında ise daha güvenli bir çalışma ortamı için daha önce çalıştıkları yerlerdeki kişilerin referansları vasıtasıyla iş bulmaktadırlar. Esas işleri yaşlı veya çocuk bakımı olmakla birlikte temizlik, yemek gibi işleri yapanlar da bulunmaktadır.
- Tamamına yakını çalıştıkları evlerde yatılı kalmaktadır. Ortalama yılda bir kez iş-ev değiştirmektedirler. İşsiz kalma riski neredeyse bulunmamaktadır. İçlerinde az da olsa birden fazla iş yapanlar bulunmaktadır.

- Genel olarak haftada bir gün 3-4 saatten 24 saate kadar izin yapmaktadırlar. Çalışırken sözlü ya da fiziksel şiddet, ücretin geç ödenmesi, pasaporta el konulması ve polisle tehdit etme gibi sorunlarla az da olsa karşılaşmaktadırlar.
- Genellikle sağlıklı olan bu kişiler çalıştıkları süre içinde sağlık problemleriyle karşılaştıklarında çalışma iznine sahip olmadıkları için SGK hizmetlerinden yararlanamamaktadırlar ve sorunu kendi imkanlarıyla çözmektedirler. Bununla birlikte zaman zaman işveren desteği ve yardımı alanlar da bulunmaktadır.
- Pasaportlarında sıkça rastlanan vize aşım probleminden dolayı serbestçe dolaşamama, sınır dışı edilme korkusu, aileden ayrı kalma hüznü de karşılaştıkları diğer problemler arasında sayılabilir (Etiler-Lordoğlu,2010:94-95).

Yabancı kadınların evlerdeki çalışmaları ağırlıklı olarak çocuk ve yaşlı bakımı ile temizlik işleridir (Karadeniz, 2011:111).Türkiye’de ev içi hizmetlerde çalışan göçmen kadınlar, genellikle yatılı kalmakta ve yaşlı ve hastalar bakımı için istihdam edilmektedir. Yerli işçiler yatılı çalışmayı genellikle tercih etmediklerinden bu işlerde göçmen kadınlar tercih edilmektedirler (Kaşka, 2005:52).

Yatılı olarak evde çalışma, çalışma saatlerinin belirsizliğini beraberinde getirdiği gibi, işyeri/ev ayırımının ortadan kaldırmaktadır (Etiler ve Lordoğlu,2010:99)

5. MALATYA’DA EV HİZMETLERİNDE ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu kısmında Malatya’da yapılan araştırma ve buradan elde edilen bulgular ortaya konulacak ve söz konusu bulguların ışığında Malatya’da yerli ve yabancı kadınların ev hizmetlerinde çalıştırılmasına dönük uygulamaların değerlendirilmelerine yer verilecektir.

5.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Literatür taramasıyla ev hizmetlerinde istihdamın tarihi geçmişi, dünyadaki ve Türkiye’deki uygulamalar hakkında geniş bilgi verilmiştir. Bu bilgilerden de görüldüğü gibi ev hizmetleri alanında kadınların istihdamı geçmişten günümüze süregelen bir uygulamadır. Ancak yerli ve yabancı literatürde konuyla ilgili araştırmanın çok az sayıda yapıldığı ve konunun yeterince tartışılmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın, literatürdeki boşluğu daraltılmasına katkı sağlayacağı, giderek önemi artan konunun ilgililer için bir örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacı “Malatya’da ev hizmetlerinde çalıştırılan yerli ve yabancı kadınların profilinin incelenmesi, kadınların ekonomik ve davranışsal açıdan yaşadıkları sorunların tespit edilmesi” olarak belirlenmiştir.

5.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evrenini, Türkiye’deki ev hizmetlerinde çalışan yerli ve yabancı kadınlar oluşturmaktadır. Erişilebilen evren ise Malatya Merkez İlçe’de ev hizmetlerinde çalışan yerli ve yabancı kadınlardır. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların çoğunluğunun kayıt dışı çalışmasından dolayı

erişilebilen evren büyüklüğü tespit edilememiştir. Kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 147 yerli ve 12 yabancı kadın işçiye anket uygulanmıştır.

5.3 Araştırmanın Varsayımları

Anket yoluyla edinilen bilgiler, örnekleme dâhil edilen evde çalışan yerli ve yabancı kadınların görüşlerini tam ve doğru olarak yansıtmaktadır. Veri toplama aracı araştırma amacıyla elde edilecek bilgiler için yeterlidir. Araştırma için seçilen örneklem, erişilebilen evreni temsil edecek niteliktedir.

5.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2011 yılı içinde Malatya merkezinde ev hizmetlerinde çalışan yerli ve yabancı kadınlarla sınırlıdır. Araştırmadaki verilerin Türkiye'nin sadece bir ilinden toplanması araştırmanın en önemli kısıdıdır.

5.5 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Anket uygulaması, eğitilmiş anketörler aracılığıyla yüz yüze görüşme şeklinde yapılmıştır. Anketler aracılığıyla elde edilen verilerin analizi için SPSS 17.0 paket programından yararlanılmıştır. Paket programda frekans analizleri sonucu elde edilen bulgular tablolar ve çubuk grafikler aracılığıyla sunulmuştur.

5.6 Bulgular

5.6.1 Yerli İşçilere İlişkin Bulgular

Malatya'da ev hizmetlerinde çalışan 147 işçi ile yapılan anket çalışmasına ait veriler ve sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışanların Yaş Grubu

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde
18-25	6	4,1
26-35	60	40,8
36-50	78	53,1
51 Ve Üzeri	3	2
Toplam	147	100

Tablo 1'e göre ankete katılan işçilerin yarısından fazlası (%53,1) 36-50 yaş grubu içinde yer almaktadır. 26-35 yaş grubu ise katılanların %40,8'ini oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, ankete katılanların büyük çoğunluğu 26-50 yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışanların Medeni Durumu

Medeni Durum	Sayı	Yüzde
Evli	124	84,4
Bekar	10	6,8
Dul	13	8,8
Toplam	147	100

Tablo 2’ye göre ankete katılan işçilerden %6,8’i bekar, %8,8 ise duldur. Ankete katılan işçilerin katılanların büyük çoğunluğu evlidirler (%84,4).

Tablo 3. Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Eğitimsiz	2	1,4
İlkokul	80	54,8
Ortaokul	40	27,4
Lise	23	15,8
Üniversite	1	0,7
Toplam	146	100
Cevaplanmayan	1	
Toplam	147	

Tablo 3’e göre ankete katılan işçilerin yarısından fazlası (%54,8) ilkokul mezunudur. İşçilerin, %27,4’ü ortaokul mezunudur.

Tablo 4. Eşlerinin Mesleği

Eşin Mesleği	Sayı	Yüzde
Mesleksiz	2	1,6
İşçi	70	56,9
Memur	7	5,7
Serbest	37	30,1
Çiftçi	7	5,7
Toplam	123	100
Cevaplanmayan	24	
Toplam	147	

Tablo 4’e göre ankete katılan işçilerin yarısından fazlasının (%56,9) eşi işçi olarak çalışmaktadır. Eşi serbest olarak çalışanların oranı %30,1 olarak ortaya çıkmaktadır. Eşi mesleksiz olanlar %1,6 iken, eşi memur ve çiftçi olanların oranı ise % 5,7 olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. Çalışanların Doğum Yerleri

Doğum Yeri	Sayı	Yüzde
Malatya Merkez	62	42,2
Malatya İlçe	50	34
Malatya Dışı İller	35	23,8
Toplam	147	100

Tablo 5’e göre ankete katılan işçilerin yarısına yakının (%42,2) Malatya merkez doğumludur. %34’ü Malatya ilçelerinde doğmuştur. İşçilerin yaklaşık dörtte biri Malatya dışındaki illerde doğmuştur.

Tablo 6. Malatya’da Oturma Süresi

Malatya’da Oturma Süresi	Sayı	Yüzde
0-5 Yıl	23	21,7
5 -10 Yıl	25	23,6
11 yıl ve Üstü	58	54,7

Toplam	106	100
Cevaplanmayan	41	
Toplam	147	

Tablo 6'ya göre işçilerin yarısından fazlası (%54,7) 11 ve daha fazla bir süreden beri Malatya'da oturmaktadırlar.

Tablo 7. Köyle İrtibatın Devam Edip Etmediği

Köyle İrtibatın devamı	Sayı	Yüzde
Evet	80	54,4
Hayır	67	45,6
Toplam	147	100

Tablo 7'ye göre ankete katılanların yarısından fazlası (%54,4) köyü ile irtibatını devam ettirmekte, köyüne gidip gelmeye devam etmektedir. İşçilerin %45,6'sı ise köyle bağlantı kesilmiş durumdadır.

Tablo 8. Evi Kira Olup Olmadığı

Evin kira olup olmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	82	55,8
Hayır	65	44,2
Toplam	147	100

Tablo 8'e göre ankete katılanların yarısından fazlası (55,8) kiralık evde oturmaktadır.

Tablo 9. İşte Çalışma Süresi

İşte çalışma süresi	Sayı	Yüzde
0-5 Yıl	96	65,8
5 -10 Yıl	34	23,3
11 yıl ve Üstü	16	11
Toplam	146	100
Cevaplanmayan	1	
Toplam	147	

Tablo 9'a göre ankete katılan işçilerin büyük bir çoğunluğu (%89) 10 yıldan daha az bir süreden beri söz konusu işte çalışmaktadır. İşte çalışma sürelerinin 11 yıl ve daha fazla süreli olanları sayısı sadece %11'dir.

Tablo 10. İş Hangi Yolla Buldukları

İş Bulma yolu Yöntemi	Sayı	Yüzde
Eş-Dost	132	91
İlan	12	8,3
İşkur	1	0,7
Toplam	145	100
Cevaplanmayan	2	
Toplam	147	

Tablo 10'a göre işçilerin çok büyük çoğunluğu (%91) eş-dost aracılığıyla bulunmuştur. İş bulma yönetiminde İşkur'un katkısı yok gibidir.

Tablo 11. Başka Bir İşte Daha Önce Çalışıp Çalışmadığı

Başka bir işte daha önce çalışıp çalışmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	47	32
Hayır	100	68
Toplam	147	100

Tablo 11'e göre işçilerin %68'i daha önce çalışmamıştır. Başka bir ifadeyle işçilerin çoğunluğu ilk kez söz konusu ev hizmetlerinde çalışmaya başlamışlardır.

Tablo 12. Ek İş Yapıp Yapmadığı

Ek İş Yapıp Yapmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	13	8,8
Hayır	134	91,2
Toplam	147	100

Tablo 12'e göre işçilerin büyük bir çoğunluğu (%91,2) ek iş yapmamaktadır. Ek iş yapan işçilerin sayısı sadece %8,8'dir.

Tablo 13. Sürekli Bir İşverene Bağlı Olarak Çalışıp Çalışmadığı

Sürekli Bir İşverene Bağlı Olarak Çalışıp Çalışmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	49	33,3
Hayır	98	66,7
Toplam	147	100

Tablo 13'e göre işçilerin çoğunluğu (%66,7) sürekli olarak bir işverene bağlı olarak çalışmamaktadır. İşçilerin üçte bir (%33,3) sürekli bir işveren bağlı olarak çalışmaktadır.

Tablo 14. Çalışanları Yaptıkları İşler

Çalışanları Yaptıkları İşler	Sayı	Yüzde
Çocuk Bak.	37	25,2
Yetişkin Hasta Bak.	14	9,5
Yemek Yapma	23	15,6
Temizlik	63	42,9
Diğer	10	6,8
Toplam	147	100

Tablo 14'e göre ankete katılan işçilerin yaptıkları işler bakıldığında, işçilerin yarısına yakını (%42,9) temizlik işinde çalışmaktadır. Temizlik işini %25,2'i çocuk bakımı takip etmektedir. Bundan sonra sırasıyla yemek yapma(%15,6) ve yetişkin hasta bakma (%9,5) gelmektedir.

Tablo 15. İşi Değiştirme İsteği

İşi Değiştirme İsteği	Sayı	Yüzde
Evet	81	55,1
Hayır	66	44,9
Toplam	147	100

Tablo 15'e göre işçilerin yarısından fazlası (%55,1) işini değiştirmek istemektedir. İşçilerin %44,9'u ise iş değiştirmek istememektedir.

Tablo 16. Fırsat Olması Halinde Yapmak İsteddiği Başka İş

Fırsat Olması Halinde Yapmak İsteddiği Başka İş	Sayı	Yüzde
İşçilik	55	55,6
Memurluk	35	35,4
Serbest Çalışıyor	9	9,1
Toplam	99	100
Cevaplanmayan	48	
Toplam	147	

Tablo 16'ya göre fırsat olması halinde yapılmak istenen işlerin başında (%55,6) işçilik gelmektedir. İşçilerin %35,4'ü ise memurluk talep etmektedir. Serbest çalışma isteyenlerin oranı diğer işlere nazaran düşük kalmaktadır.

Tablo 17. Ev Sahiplerinin Çalışma Sürelerine Dikkat Edip Etmediği

Ev Sahiplerinin Çalışma Sürelerine Dikkat Edip Etmediği	Sayı	Yüzde
Evet	84	57,1
Hayır	63	42,9
Toplam	147	100

Tablo 17'ye göre ev sahiplerinin çalışma sürelerine dikkat etmesi sorusunda işçilerin yarısından fazlası (%57,1) olumlu cevap vermiştir. Önemli bir oranda (%42,9) işçi de ev sahiplerinin çalışma sürelerine dikkat etmediklerini belirtmiştir.

Tablo 18. Sigortalı Olup Olmadığı

Sigortalı Olup Olmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	72	49,3
Hayır	74	50,7
Toplam	146	100
Cevaplanmayan	1	
Toplam	147	

Tablo 18'e göre işçilerin yarısından fazlasının (%50,7) sigortası bulunmamaktadır.

Tablo 19. Ücretin Ödenme Süresi

Ücretin Ödenme Süresi	Sayı	Yüzde
Günelik	68	54,4
Haftalık	11	8,8
Aylık	46	36,8
Toplam	125	100
Cevaplanmayan	22	
Toplam	147	

Tablo 19'a göre ücretlerin yarısından fazlası (%54,4) gündelik olarak ödenmektedir. Bunu aylık şeklinde ücret ödenmesi (36,8) takip etmektedir.

Tablo 20. Alınan Ücretin Yeterliliği

Alınan Ücretin Yeterliliği	Sayı	Yüzde
Evet	28	19,2
Hayır	118	80,8
Toplam	146	100
Cevaplanmayan	1	
Toplam	147	

Tablo 20'ye göre işçilerin büyük bir çoğunluğu (%80,2) ücretlerin yeterli bulmamaktadır. Bu sonuç, ücretlerin yetersizliğine ilişkin genel kanaati desteklemektedir.

Tablo 21. Ücretin Dışında Sosyal Yardımın Yapılıp Yapılmadığı

Ücretin Dışında Sosyal Yardımın Yapılıp Yapılmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	62	42,2
Hayır	85	57,8
Toplam	147	100

Tablo 21'e göre işçilerin yarısından fazlasına (57,8) ücret dışından bir katkı yapılmazken, işçilerin %42,2'sine ücret dışından elbise, çocuklar için kitap defter gibi sosyal yardımlar yapılmaktadır.

Tablo 22. Çalışanlara Göre Yapılan İşin Eğitim Gerektirip Gerektirmediği

Çalışanlara Göre Yapılan İşin Eğitim Gerektirip Gerektirmediği	Sayı	Yüzde
Evet	62	42,2
Hayır	85	57,8
Toplam	147	100

Tablo 22'e göre işçilerin yarısından fazlası (%57,8) yaptıkları işte eğimin gerekmediğini düşünmektedir.

Tablo 23. İşyerinde Aşağıdaki Sorunlardan Hangileriyle Karşılaşıyorsunuz? (Birden Çok Sık İşaretlenebilir)

Sözlü Şiddet	37	19,1
Fiziksel Şiddet	0	0,0
Ücretin Ödenmemesi	37	19,1
Eksik Ödenmesi	44	22,7
Hor Görülme	26	13,4
Ayrımcılık	16	8,2
Güvensizlik	16	8,2
Yemek Masasının Ayrılması	11	5,7
Bayat Yemek Verilmesi	7	3,6
Toplam	194	100,0

Tablo 23'e göre işyerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak, işçilerin %22,7'si ücretlerinin eksik ödenmesini göstermişlerdir. Ücretin ödenmemesi ve sözlü şiddet (%19,1) karşılaşılan diğer önemli problemlerdendir. Hor görülme (%13,4), ayrımcılık ve güvensizlik (%8,2) ve yemek masasının ayrılması (%5,7) ve bayat yemek verilmesi (%3,6) karşılaşılan diğer problemlerdir.

Tablo 24. Sorunların İş Bırakmaya Sebep Olacak Ölçüde Olup Olmadığı

Sorunların İş Bırakmaya Sebep Olacak Ölçüde Olup Olmadığı	Sayı	Yüzde
Evet	38	27,5
Hayır	100	72,5
Toplam	138	100
Cevaplanmayan	9	
Toplam	147	

Tablo 24'e göre işçilerin büyük bölümü karşılaştıkları problemlerin işi bırakmaya sebep olacak şiddette olmadığını belirtmişlerdir.

5.6.1 Yabancı İşçiler

Malatya'da ev hizmetlerinde çalışan 12 yabancı işçi ile yapılan anket çalışmasına ait veriler ve sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 25. Çalışanların Yaş Grubu

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde
18-25	0	0,0
26-35	2	16,7
36-50	6	50,0
51 Ve Üzeri	4	33,3
Toplam	12	100,0

Tablo 25'e göre ankete katılan işçilerin yarısı 36-50 yaş grubu içinde yer almaktadır. 51 ve daha fazla olan yaş grubu ise katılanların %33,3'ünü oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, ankete katılanların büyük çoğunluğu 36 ve daha büyük yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 26. Çalışanların Medeni Durum

Medeni Durum	Sayı	Yüzde
Evli	0	0,0
Bekar	5	41,7
Dul	7	58,3
Toplam	12	100,0

Tablo 26'ya göre ankete katılan işçilerin katılanların yarısından fazlası duldur. Evli işçi bulunmamaktadır.

Tablo 27. Çalışanların Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
İlkokul	0	0,0
Ortaokul	7	58,3
Lise	5	41,7
Toplam	12	100,0

Tablo 27'ye göre ankete katılan işçilerin yarısından fazlası (%58) ortaokul mezunudur. İşçilerin, %42'si ise lise ortaokul mezunudur.

Tablo 28. Çalışanların Ülkelerine Göre Dağılımı

Nereli Olduğu	Sayı	Yüzde
Gürcistan	11	91,7
Bosna-Hersek	1	8,3
Toplam	12	100,0

Tablo 28'e göre ankete katılan işçilerin büyük çoğunluğu Gürcistanlıdır. Bir işçi de Bosna-Hersek'tendir.

Tablo 29. Kaç Yılda beri Türkiye'de Bulunduğu

Kaç Yılda beri Türkiye'de Bulunduğu	Sayı	Yüzde
0-5 Yıl	10	83,3
5 -10 Yıl	2	16,7
11 yıl ve Üstü	0	0,0
Toplam	12	100,0

Tablo 29'a göre işçilerin büyük çoğunluğu (%88,3) 5 yıl ve daha az süreden beri Türkiye bulunmaktadırlar.

Tablo 30. Memleketinde Ne İş Yaptığı

Memleketinde Ne İş Yaptığı	Sayı	Yüzde
İşsiz	3	25,0
Bakıcı	7	58,3
Temizlikçi /Hizmetçi	2	16,7
Toplam	12	100,0

Tablo 30'a göre ankete katılanların işçilerin yarısından fazlası (%58,3) memleketinde işsiz iken, dördte biri bakıcı ve (%16,7) ise temizlik – hizmetçi olarak çalışmışlardır.

Tablo 31. Türkiye’de Değiştirilen İşyeri Sayısı

Türkiye’de değiştirilen işyeri sayısı	Sayı	Yüzde
0-1	7	63,6
2-4	3	27,3
3-5	1	9,1
Toplam	11	100,0
Cevaplamayan	1	
Toplam	12	

Tablo 31’e göre ankete katılan yabancı işçilerin büyük bölümü işyerlerini değiştirmemişlerdir.

Tablo 32. İş Bulma Yöntemi

İş Bulma Yöntemi	Sayı	Yüzde
Eş-Dost Aracılığıyla	0	0,0
İlan / internet	9	100,0
İş-Kur	0	0,0
Toplam	9	100,0
Cevaplamayan	3	
Toplam	12	

Tablo 32’ye göre ankete katılan yabancı işçilerin bütünü işlerini ilan/internet aracılığıyla bulmuşlardır.

Tablo 33. Nerede İkamet Ettiği

Nerede İkamet Ettiği	Sayı	Yüzde
Yatılı	12	100,0
Kira	0	0,0
Kendi evinde	0	0,0
Toplam	12	100,0

Tablo 33’e göre işçilerin hepsi yatılı olarak kalmaktadır.

Tablo 34. Sağlık Harcamalarının Kimin Karşılacağı

Sağlık Harcamalarının kimin Karşılacağı	Sayı	Yüzde
Cebimden	0	0,0
İşveren	12	100,0
Sigorta	0	0,0
Toplam	12	100,0

Tablo 34’e göre işçilerin hepsinin de sağlık harcamaları işveren tarafından yapılmaktadır.

Tablo 35 . İşyerinde Aşağıdaki Sorunlardan Hangileriyle Karşılaşıyorsunuz? Ayda kaç defa? (birden çok şık işaretlenebilir)

Karşılaşılan Sorunlar	Sayı	Yüzde
Sözlü şiddet	0	0,0
Fiziksel şiddet	0	0,0
Ücretin ödenmemesi	0	0,0
Eksik ödenmesi	0	0,0
Ağır İş Şartları	0	0,0
Dinlenme/izin yokluğu	0	0,0
Pasaporta el konulması	9	31,0
Polise şikayetle tehdit	5	17,2
Sınırdışı edilme korkusu	9	31,0
Önyargı nedeniyle serbestçe dolaşmama	1	3,4
Vatan ve aile hasreti	5	17,2
Diğer	0	0,0
Toplam	29	100,0

Tablo 35'e göre işyerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak, işçilerin üçte bir (%31) pasaporta el konulmasını ve sınır dışı edilme korkusunu göstermişlerdir. Polise şikayet edilme korkusu (%17,4)ve Vatan ve aile hasreti karşılaşılan diğer önemli problemlerdendir. Önyargı nedeniyle serbestçe dolaşmama da (%3,4) karşılaşılan diğer problemdir.

6. SONUÇ

Ev hizmetleri, uşak, kahya, hizmetçi, aşçı, çocuk bakıcısı, şoför, bekçi, hayvan bakıcısı, bahçıvanlık gibi kişiler tarafından görülen, bir evin hizmeti ile ilgili işlerdir. Ev hizmetleri her yaş ve cinsiyet mensupları tarafından yapılmakla birlikte daha çok kadın işi olarak kabul görmektedir.

Ev hizmetleri özellikle 20. Yüzyıldaki teknik, ekonomik ve siyasal gelişmeler sonucu zengin batı ülkeleri başta olmak üzere dünyanın her tarafında yaygın bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Yaşanan olumsuzluklar üzerine 2011 yılında 100. ILO konferansında 189 nolu “Ev Hizmetlerinde Çalışanlar Sözleşmesi” kabul edilmiş, ev hizmetlerinde çalışmaya ilişkin sosyal korumaya yönelik önemli hükümler getirilmiştir.

Ev hizmetlerine yönelik araştırmaların azlığından dolayı çalışmanın, literatürdeki boşluğun daraltılmasına katkı sağlayacağı, giderek önemi artan konunun ilgililer için bir örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

Malatya’da ev hizmetlerinde çalışan 147 işçi ile yapılan anket çalışmasına ait sonuçlar şöyle sıralanabilir:

- Ankete katılan işçilerin yarısından fazlası (%53,1) 36-50 yaş grubu içinde yer almaktadır. 26-35 yaş grubu ise katılanların %40,8’ini oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, ankete katılanların büyük çoğunluğu 26-50 yaş grubunda yer almaktadır.
- Ankete katılan işçilerin katılanların büyük çoğunluğu evlidirler (%84,4)

- Ankete katılan işçilerin yarısından fazlası (%54,8) ilkokul mezunudur. İşçilerin, %27,4'ü ortaokul mezunudur. Başka bir ifadeyle, ankete katılanların büyük çoğunluğu ilkokul ve ortaokul mezunudur.
- Ankete katılanların yarısından fazlası (55,8) kiralık evde oturmaktadır.
- İşçilerin çok büyük çoğunluğu (%91) işlerini eş-dost aracılığıyla bulmuşlardır.
- İşçilerin büyük bir çoğunluğu (%91,2) ek iş yapmamaktadır.
- İşçilerin çoğunluğu (%66,7) sürekli olarak bir işverene bağlı olarak çalışmamaktadır.
- Ankete katılan işçilerin yaptıkları işler bakıldığında, işçilerin yarısına yakını (%42,9) temizlik işinde çalışmaktadır. Temizlik işini %25,2'i çocuk bakımı takip etmektedir. Bundan sonra sırasıyla yemek yapma(%15,6) ve yetişkin hasta bakma (%9,5) gelmektedir.
- İşçilerin yarısından fazlası (%55,1) işini değiştirmek istemektedir.
- İşçilerin yarısından fazlasının (%50,7) sigortası bulunmamaktadır.
- Ücretlerin yarısından fazlası (%54,4) gündelik olarak ödenmektedir. Bunu aylık şeklinde ücret ödenmesi (36,8) takip etmektedir.
- İşçilerin büyük bir çoğunluğu (%80,2) ücretlerini yeterli bulmamaktadır.
- İşçilerin yarısından fazlasına (57,8) ücret dışından bir katkı yapılmazken, işçilerin %42,2'sine ücret dışından elbise, çocuklar için kitap defter gibi sosyal yardımlar yapılmaktadır.
- İşçilerin yarısından fazlası (%57,8) yaptıkları işte eğimin gerekmediğini düşünmektedir.
- İşyerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak, işçilerin %22,7'si ücretlerinin eksik ödenmesini göstermişlerdir. Ücretin ödenmemesi ve sözlü şiddet (%19,1) karşılaşılan diğer önemli problemlerdendir. Hor görülme (%13,4), ayrımcılık ve güvensizlik (%8,2) ve yemek masasının ayrılması (%5,7) ve bayat yemek verilmesi (%3,6) karşılaşılan diğer problemlerdir.
- İşçilerin büyük bölümü karşılaştıkları problemlerin işi bırakmaya sebep olacak şiddette olmadığını belirtmişlerdir.

Malatya'da ev hizmetlerinde çalışan 12 yabancı işçi ile yapılan anket çalışmasına ait sonuçlar şöyle sıralanabilir:

- Ankete katılan işçilerin yarısı 36-50 yaş grubu içinde yer almaktadır.
- Ankete katılan işçilerin katılanların yarısından fazlası duldur. Evli işçi bulunmamaktadır.
- Ankete katılan işçilerin yarısından fazlası (%58) ortaokul mezunudur. İşçilerin, %42'si ise lise ortaokul mezunudur.

- Ankete katılanların işçilerin yarısından fazlası (%58,3) memleketinde işsiz iken, dörtte bir bakıcı ve (%16,7) ise temizlik – hizmetçi olarak çalışmışlardır.
- Ankete katılan yabancı işçilerin bütünü işlerini ilan/internet aracılığıyla bulmuşlardır.
- İşçilerin hepsi yatılı olarak kalmaktadır.
- İşçilerin hepsinin de sağlık harcamaları işveren tarafından yapılmaktadır.
- İşyerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak, işçilerin üçte bir (%31) pasaporta el konulmasını ve sınır dışı edilme korkusunu göstermişlerdir. Polise şikayet edilme korkusu (%17,4) ve Vatan ve aile hasreti karşılaşılan diğer önemli problemlerdendir. Önyargı nedeniyle serbestçe dolaşmama da (%3,4) karşılaşılan diğer problemdir.

KAYNAKÇA

- Bianet, <http://bianetorg./bianet/kadın186077evde> (30.04.2013)
- Dursun, H. (2009) “Yabancıların Sosyal Güvenlik Hakkına Genel Bir Bakış”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 10 (4): 209-216.
- Ecevit, Y. (1998) “75 Yılda Kadın ve Erkekler”, Türkiye’de Ücretli Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Temelinde Analizi, 267-284.
- Engin, E. M. (2000) “Türk İş Hukukunda Evde Çalışma”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 5 (3): 269-287.
- Erdem, Y. H. (2004) “Osmanlı’da Köleliğin Sonu 1800-1909”, İstanbul:Kitap Yayınevi.
- Erdem, Z. ve Şahin, L. (2009) “Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları”, Sosyal Siyaset Konferansları 57. Kitap, İstanbul, 281-325.
- Erkul, İ. (1970) “Türk İş Hukuku Dersleri 931 Sayılı İş Kanunu ve Uygulaması”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları No:71, Ankara.
- Etiler, N. ve Lordoğlu, K. (2010) “Göçmenlerin Sağlık Sorunları: Bir Alan Araştırması”, Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu II, <http://sosyalhaklarnet./2010/bildiri./lordoglu.pdf> (30.04.2013).
- Ev İşçileri Dayanışma Sendikası, 2012 <Http://Evid-Sen.Org/?P=28> (01.06.2012).
- Evdeofis, www.Evdeofis.Com (2009), “Kadınlar İçin Homeofis Çalışarak Yapılabilecek İşler” 22 Şubat 2009 <Http://Evdeofis.Com/Index.Php/2009/02/22/Kadınlar-İçin-Homeofis-Calışarak-Yapılabilecek-İşler/> (09.03.2012).
- Fidan, F. ve Özdemir, M. Ç. (2011) “Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınlar ya da Evlerin Kadınları”, Çalışma İlişkileri Dergisi, 2: 79-89.

- Güran, T. (1997) “İktisat Tarihi”, İstanbul:Acar Matbaacılık.
- ILO, (2011) “189 Sayılı ILO Ev İşçileri Sözleşmesi Hakkında Bilgi Notu”, ILO Türkiye Ofisi, Kasım.
- İnalçık, H. (2010) “Osmanlılar, Fütühat, İmparatorluk, Avrupa ile İlişkiler”, İstanbul:Timaş Yayınları.
- Kalaycıoğlu, S. ve Rittersberger, H. (1998) “İş İlişkilerine Kadınca Bir Bakış: Ev hizmetlerinde Çalışan Kadınlar” 75 Yılda Kadın ve Erkekler, İstanbul:Tarih Vakfı Yayınları, 225-231.
- Kalyoncu, C. (2003) “Paranın Efendileri”, İstanbul:Zaman Kitap.
- Karaca, N. G. ve Kocabaş, F. (2009) “Ev Hizmetlerinde Çalışanların Karşılaştıkları Sorunların Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 10(4) Ankara.
- Karadeniz, O. (2011) “Türkiye’de Atipik Çalışan Kadınlar ve Yaygın Sosyal Güvencesizlik” Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuku Dergisi, 2:, 83- 127.
- Karadeniz, Ö. (1976) “İustinius Zamanına Kadar Romada İş İlişkileri”, Ankara:Sevinç Mtabası.
- Kaşka, S. (2005) “Ev İçi Hizmetlerin Küreselleşmesi ve Türkiye’deki Göçmen Kadınlar”, Tes-İş Sendikası Dergisi, 49–54.
- Koç, M. (2002) “İş Kanunu’nun Kapsamı ve İstisnalar (II)”, Lebib Yalkın Yayınları Mükellefin Dergisi, S.112, Nisan. İstanbul, 137-144.
- Koç, M. (2004) “4857 Sayılı İş Kanunu’nun Kapsamı Ve İstisnalar”, Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Aylık Dergi, 19: 168–176.
- Koç, Y. (1994) “Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçiler”, Türk-İş Dergisi, Ağustos. 26-28.
- Lordoğlu, K. (2003) “Kayıt Dışı Çalışmanın Bir Türü olarak Yabancıların Türkiye’de Kaçak çalışmaları”, TÜHİS; Kasım-Şubat. 31-37.
- Okay, S. N. (1979) “Türk İş Hukuku Açısından Konut Kapıcıları ve Kapıcılık Hizmetleri”, Sosyal Siyaset Konferansları Otuzuncu Kitap, İstanbul:Güray Matbaası, 40-56.
- Okur, A.R. (2004) “Ev Hizmetlerinde (İşlerinde) Çalışanların Sigortalılığı”, Yargıç Resul Aslanköylü’ye Armağan, Kamu-İş Dergisi, Cilt 7, S.3, 347-368. <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/7318.pdf> (30.04.2013)
- Ortaylı, İ. (2004) “Osmanlı toplumunda Aile”, 6. Basım, Mart. İstanbul: Pan Yayınları.
- Özdemir, C. S. (2005) “Evde Çocuk Bakan Bayanların Yasal Hakları”, Yaklaşım Dergisi, Mayıs. S.149,<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2005056520.htm> (30.04.2013).
- Petrol İş Kadın Dergisi (2005) Aralık. S.17.
- Petrol İş Kadın Dergisi (2010) “Evdeki Kadın Yine Tek Başına”, Aralık. S.37.

- Popper, K. (1989) “Açık Toplum ve Düşmanları, Hegel Marx ve Sonrası”, Cilt 2, Çev:Harun Rızatepe, İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Sabah Gazetesi 20.3.2010.
- Savaş, V. (2000) “İktisadın Tarihi”, Ankara:Siyasal Kitabevi.
- Seyyar, A.(2000) “Küreselleşen Dünyada Kadın Ticareti”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 5(2)
- Taşoğlu, J. ve Limoncuoğlu, S. A. (2010) “4857 Sayılı Kanun Kapsamında Esnek Çalışma”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2(2).
- Temiz, E. (2004) “Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Göç Hareketleri ve İş piyasasına Yansımaları” TÜHİS, Şubat.
- TİSK, (2010) “99. Uluslararası Çalışma Konferansı”, İşveren Dergisi, Temmuz Ağustos, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=2800&id=123 (30.04.2013).
- Tunçomağ, K. (1989) “İş Hukukunun Esasları”, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Turan, K. (1990) “İş Hukukunu Genel Esaslar”, Kamu-İş (Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası), Ankara.
- Uşan, F. (1999) “İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Konut Kapıcıları”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Temmuz. Cilt 5, S.1, Ankara.
- Uyanık, Y. (2003) “İşgücü Piyasalarında Esneklik ve Bölünme”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi; 7, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/7231.pdf> (30.04.2013).
- Vardar, N., (2011) “Ev İşçileri Sendikalaşıyor”, www.bianet.org, 15 Haziran. <http://bianet.org/bianet/toplum/130762-ev-iscileri-sendikalasiyor> (09.03.2012).
- Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17.6.2010 tarihli 2008/32436 Esas ve 2010/19276 no’lu Kararı.
- Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 9.10.2008 tarihli 2007/27814 esas ve 2008/25988 no’lu kararı.
- Yüksel, İ. (2004) “Çalışma Yaşamı Kalitesinin Tipik Ve Atipik İstihdam Açısından İncelenmesi”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 5 (1), 47-58. <http://journal.dogus.edu.tr/13026739/2004/Cilt5/Sayi1/M00105.PDF> (30.04.2013).

EK: ARAŞTIRMA ANKETİ**ANKET SORULARI**

Tablo1	:	Yaşınız
Tablo 2	:	Medeni Durumunuz
Tablo 3	:	Eğitim Durumunuz
Tablo 4	:	Eşinizin mesleği
Tablo 5	:	Doğum yeriniz neresi?
Tablo 6	:	Kaç yıldır Malatya Merkezde Oturuyorsunuz?
Tablo 7	:	Köyünüzle irtibatınız var mı? (Gidip gelme veya mal tarla olup olmaması)
Tablo 8	:	Eviniz kira mı?
Tablo 9	:	Ne kadar süredir bu işi yapıyorsunuz?
Tablo 10	:	Yaptığınız iş hangi yolla buldunuz?
Tablo 11	:	Daha önce başka işte çalıştınız mı?
Tablo 12	:	Ek iş yapıyor musunuz?
Tablo 13	:	Sürekli olarak bir işveren bağlı olarak mı çalışıyorsunuz?
Tablo 14	:	Ne iş yapıyorsunuz?
Tablo 15	:	İşinizi değiştirmek ister misiniz?
Tablo 16	:	İşinizi değiştirmek mümkün olsaydı ne iş yapmak isterdiniz?
Tablo 17	:	Ev sahipleriniz çalışma sürelerine dikkat ediyor mu?
Tablo 18	:	Sosyal ya da özel sigortanız var mı?
Tablo 19	:	Sürekli olarak çalıştığınız işte ücretler nasıl tespit ediliyor?
Tablo 20	:	Sizce aldığınız ücret yeterli mi?
Tablo 21	:	Ücret dışında işverenlerin size bir katkısı oluyor mu? (elbise-çocuklar için kitap defter vs)
Tablo 22	:	Yaptığınız iş sizce eğitim gerektiriyor mu?
Tablo 23	:	İşyerinde aşağıdaki sorunlardan hangileriyle karşılaşıyorsunuz? (birden çok şık işaretlenebilir)
A	:	Sözlü şiddet
B	:	Fiziksel şiddet
C	:	Ücretin ödenmemesi
D	:	Eksik ödenmesi
E	:	Hor görülme
F	:	Ayrımcılık
G	:	Güvensizlik
H	:	Yemek masasının ayrılması
İ	:	Bayat yemek verilmesi
Tablo 24	:	Sizce bu olaylar işi bırakmaya sebep olacak şiddet ve sıklıkta mı?

ANKET SORULARI (YABANCI İŞÇİLER)

Tablo 25	:	Yaşınız
Tablo 26	:	Medeni Durumunuz
Tablo 27	:	Eğitim Durumunuz
Tablo 28	:	Nerelisiniz?
Tablo 29	:	Türkiye’de Çalışmak Amacıyla Kaç Yıldır Geliyorsunuz?
Tablo 30	:	Memlekette Ne İş Ne Yapıyordunuz?
Tablo 31	:	Türkiye’de Kaç işyeri değiştirdiniz?
Tablo 32	:	Önceki İşlerinizi ve şimdiki işinizi hangi yollarla buldunuz?
Tablo 33	:	Nerede Kalıyorsunuz?
Tablo 34	:	Sağlık sorunlarında harcamaları kim karşılıyor?
Tablo 35	:	İşyerinde aşağıdaki sorunlardan hangileriyle karşılaşıyorsunuz? Ayda kaç defa? (birden çok şık işaretlenebilir)
A	:	Sözlü şiddet
B	:	Fiziksel şiddet
C	:	Ücretin ödenmemesi
D	:	Eksik ödenmesi
E	:	Ağır İş Şartları
F	:	Dinlenme ve izin yokluğu veya yetersizliği
G	:	Pasaporta el konulması
H	:	Polise şikayetle tehdit edilme
İ	:	Sınır dışı edilme korkusu
J	:	İnşaların önyargısı nedeniyle serbestçe dolaşmama
K	:	Vatan ve aile hasreti
L	:	Diğer